

ואי לאו, שאין תלות בטעות, מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה המלוה ללוה, והבליע לו את המתנה יחד עם מעות ההלוואה.

ודנה הגמרא: היכי דמי "בכדי שהדעת מועה", שיש לחוש שהיתרה ניתנה בטעות.

אמר רב אחא בריה דרב יוסף:

בעשורייתא וחומשייתא, היינו שתולים α-TO טעות בעודף של חמישיות או עשירות, אבל לא בפחות מחמש, כגון אחת שתיים שלוש או ארבע. לפי שהיה דרכם (1) למנות חמש חמש, ועשר עשר. ולכן, כשהיה המלוה צריך לתת ארבעים, ונמצא שנתן חמישים, יש להניח שטעה ונתן עשיריה נוספת.

וכן כאשר המעות שעודפות היו חמישים וחמש, תולים טעות של חמישים, וטעות של חמש, ואף אם נתן עשרים וחמש יותר ממה

משום שנחשב כמאן דליתנהו דמי, וכיון שאין לו, הרי זה הקדמת המעות קודם המכר, ואסור משום ריבית.

הגמרא עוסקת עתה באדם הלווה כסף מחבירו, ואמר לו המלוה: יש כאן כך וכך מעות, ונמצא שיש שם יותר. האם יש לתלות את היתרה בטעות של הנותן. או יש לומר שנתן את היתרה במתנה.

ואמר רב נחמן: האי מאן דאוזיף פשיטי מחבריה, ואמר לו המלוה: (13) יש כאן כך וכך מעות, ואשכח ביה הלזה טופיינא, יותר ממה שאמר לו. יש לדון, האם המעות היתרות שקיבל הלזה, נתנו לו המלוה בטעות, או בתורת מתנה.

אי בכדי שהדעת מועה, וכמו שיבואר להלן באיזה אופנים יש לתלות בטעות, מיהיב הלווה לאהדוריה ליה למלוה את המעות היתרות שנתנו בטעות.

שלא גבה עדיין.

13. מלשון הגמרא אוזיף נראה שמדובר בנתינת הלואה, והטעות היא של המלוה שהוסיף יותר בשעת ההלוואה, שאם היה מדובר בלווה שהחזיר היה צריך לכתוב יזיף, אולם מלשון מחבריה משמע שהוא טעות של הלווה בשעה שהחזיר את ההלוואה, שאם היה מדובר בנתינת המלוה היה צריך לכתוב לחבריה.

וברש"י אע"פ שבתחילה כתב זה שקיבל המעות שיכול להשתמע על שתיהם בין בהלוואה ובין בחזרה. מכל מקום דייק הפני יהושע שרש"י כתב איכא למימר טעה המלוה, שמדובר בטעות בשעת ההלוואה. אבל אם מצא המלוה יותר אחר שהחזיר לו הלווה, בכל אופן תולים בריבית ויש להחזיר ללווה. ואף על פי שבמשנה

לקמן (ע"ה ע"ב) מבואר שריבית מאוחרת אינה אסורה אלא באופן שמפרש שנתן עבור ההלוואה, אבל בסתם אין לאסור כתב הפנ"י כיון שנתן בשעת פרעון ה"ז כאילו פירש בהדיא שבשכר ההלוואה הוא. אולם הטור למד ברש"י וכן ברמב"ם שאף בשעת פרעון בסתם מותר, ומקורם מרבינא לקמן (ע"ג ע"ב) שהיה פוסק על יין וכשהיו מספרים לו היו מוסיפים לו עוד קצת. והבין הטור ברש"י ורמב"ם שכיון שלא פירש מותר להוסיף אפי' בשעת פרעון. וניתן לדחות את הראיה משם שכיון שאין שם הלואה אלא פסיקה, מה שמוסיף לו יותר הרי זה הוולה במכר ומותר. (ב"ח סי' ק"ס ס"ו).

1. בתוס' מבואר שכיון שבזמנינו הדרך לספור גם אחד אחד, ולא רק חמש או עשר, בכל אופן

שהיה לו לתת, יש לתלות שטעה חמש פעמים של חמש⁽²⁾. אבל במה שאינו מגיע לחמש, אין לתלות בטעות, כיון שלא היו סופרים בקבוצות של שטים וארבע, ולכן תולים שהוסיף לו מתנה של שטים או ארבע.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא דרב אשי: ואי איניש תקיפא הוא, שאינו רגיל לגמול חסדים ולתת מתנות חנם, מאי? איך יתלה הלווה שהמעות היתרות מתנה הם, באדם כזה.

אמר ליה רב אשי: דלמא מנזל גזליה המלוה מן הלוה לפני ימים רבים. ועכשיו רוצה להשיב. ואבלע ליה המלוה את הסכום שגזלו בחשבון ההלוואה.

ואם מחזיר גזילה בהבלעה יצא, דתניא, הגזול את חבירו, והבליע לו בחשבון, יצא.

ומקשינן: **ואי המלוה איניש דאתי מעלמא, דלא שקיל וטרי בהדיה, מאי? כיון שלא היה לו עסק עמו עד היום, במה יש לתלות, לא במתנה ולא בגזילה.**

ומתריצין: **אמר ליה רב אשי: דלמא איניש אחרינא גזליה את סכום העודף מן הלווה, ואמר ליה אותו גזלן למלווה: כי יזיף פלוני פשיטי מינד, אבלע ליה בחשבון את מה שגזלתי ממנו, וכך, בלי שיכיר אותי, אצא ידי חובת השבת הגזילה⁽³⁾.**

<מבואר בגמרא לעיל בסוגיית קיראה, שאם יש למוכר פירות אצלו מותר לפסוק אתו שיספק פירות לימן מסויים, ולהקדים לו מעות. אע"פ שמוזיל המוכר את המחיר.

וטעם ההיתר, שהרי זה כאילו מכר לו את מה שיש אצלו בזול. וכל פסיקה ביש לו, אפילו להזייל, מותרת.

יש לתלות בטעות ולהחזיר לנותן.

2. בלחם משנה דייק מדברי רש"י שטעות יש לתלות דווקא בדילוג של חמש או עשר, אבל הרמב"ם כתב להדיא שהדעת טועה גם באחד או שנים. אלא שלרמב"ם מוכרחים אנו לומר שאין תולים אלא בטעות אחת שאל"כ מתי אין הדעת טועה, אלא על כרחך ביותר מדילוג אחד של א' ב' או ה' אין לתלות בטעות אלא במתנה.

ורש"י כתב להדיא שתולים טעות אפי' בב' וג' פעמים. וברי"ף נקט טעות של ה' ו' כמו רש"י, אולם יש אופן של טעות גם באחדים כגון אם עשה סימן כשספר את הקבוצות של עשר או חמש, ובטעות ערבב את הסימנים, וכגון שיש ארבעים וארבע שיש לומר ששם ארבע אחדים כל פעם שספר עשר שם אחד, ובטעות נכנסו הסימנים למנין. אבל אם יש שלושים וארבע אין

לתלות את הטעות בארבע. כיון שאינם מתאימים למנין העשרות אלא מתנה היא.

3. הטור ושו"ע (חושן משפט סי' רל"ב) פסקו את דין הגמרא כאן בין כשהלוה מצא בשעת הלוואה ובין בשעת פרעון, והקשה עליהם הפרישה (הובא בב"ח סי' ק"ס סק"ד) שהרי הטור פסק (ק"ס ס"ד) שבעת פרעון אם הוסיף הלוה למלווה אסור אפי' בסתם (כהרא"ש ודלא כרש"י והרמב"ם) וא"כ איך פסק (בסי' רל"ב) את דין הגמרא שלנו שבשעת פרעון מותר להוסיף.

ותירץ הפרישה שיש לחלק בין הגמרא שלנו שהוסיף לו בלי לפרש שמוסיף לו, ומה שפסק הטור לאסור הוא באופן שפירש לו שיש כאן תוספת, הגם שלא פירש שהתוספת בשכר המתנת המעות אסור.

במחיר מחמת הקדמת המעות, ונתן לו מחיר של בני זרת, כיון שאנו רואים את הגדולים בני אמה שיש למוכר בביתו כאילו מכר לו אותם עכשיו בזול⁽⁴⁾.

אך אם ליתנהו, אסור, כיון שאין לו בביתו גדולים, אלא קטנים אלו הגדלים עדיין, אי אפשר להחשיב כאילו מכר לו אותם, שהרי הלוקח צריך לקבל גדולים. נמצא שהמוכר נתן לו לזמן פלוני גדולים אף על פי ששילם מחיר קטנים, בשכר שהלוקח הקדים לו המעות, והרי זה אסור.

ומקשינן: פשיטא, שהרי פסיקה בהזולה הותרה דווקא ביש לו בביתו, ואם אין לו אסור.

ומתרצינן: מהו דתימא, כיון דממילא קא רבו, הדלועין הקטנים יעשו מעצמם גדולים, שפיר דמי, ונחשב שיש לו גדולים אף על פי שעכשיו הם עדיין קטנים.

קא משמע לן שדווקא אם יש לו גדולים בביתו, אפשר לפסוק במחיר הזול, כיון שדווקא ביש לו אותו הדבר ממש הותרה פסיקה בהזולה.

ומבאר הגמרא: כמאן, כפי מי אמור דין זה, שדלועין קטנים לא נחשבים "יש לו"

אמר רב כהנא: הוה יתיבנא בשילהי פירקי דרב, לא שמעתי את תחילת דברי רב, אלא באתי בסוף דבריו, ושמעתי דקאמר קרי קרי, בשעורו הזכיר מספק פעמים דלועין.

ולא ידענא מאי קאמר, לאיזה ענין הוזכרו הדלועין.

בתר דקם רב וסיים את דרשתו, אמרי להו לתלמידים, מאי קרי קרי דקאמר רב?

אמרו לי התלמידים: הכי קאמר רב בדרשתו:

האי מאן דיהיב זוזי לגינאה, לבעל הגינה, אקרי עבור דלועין שיספק לו אותם לאחר זמן, ובאותו זמן שנתן הלוקח מעות על הדלועין לבעל הגינה, קא אזלי, היו נמכרים בשוק עשרה קרי בני זרתא, שהם דלועין קטנים בגודל זרת, נמכרים היו עשרה בזוז, ואמר ליה בעל הגינה: יהיבנא לך אתן לך בעוד זמן מסוים בני גרמירי, שהם גדולים, בני אמה כל אחד.

והדין הוא שאם איתנהו שרי. דווקא אם יש למוכר בזמן תשלום המעות בביתו דלועין גדולים בני אמה, כמו שהתחייב לספק לו, אז מותר לפסוק בתחילה שיתן לו דלועין גדולים לאחר זמן. ואף על פי שהזיל לו

דין לצאת ידי שמים כמו בשאר אבק ריבית.

4. כך היא שיטת רש"י ותוס' שהסוגיא פה מדברת בענין פסיקה בהזולה במקום שיש לו, והנידון האם הדלועין הקטנים שיש לו — נחשב שיש לו גדולים. שלפי האיכא דאמרי הראשון נחשב שאין לו גדולים. ולאכא דאמרי השני לקמן נחשב שיש לו גדולים מחמת הקטנים

ובב"ח תירץ שיש לחלק בין מקום שהבליע לו את התוספת בתוך שאר הסכום, למקום שנתן לו את הסכום ואת תוספת בנפרד.

ובש"ך (סק"ד) תירץ שבגמרא אצלינו מדובר בפרעון חוב של מכר שאז אין לתלות בריבית. ובחזו"ד תירץ שבשעת פרעון אסור אפי' בסתם, ובגמרא שלנו מדובר שעבר ושלם, וללמדנו שריבית מאוחרת אף בשעת פרעון אין

שיוכל לפסוק עליהם, כי האי תנא:

דתניא, החולך לחלוב את עיזיו, ולגזוז את רחליו, ולרדות את כוורתו, ומצאו חבירו בדרכו, ורצה לקנות ממנו את החלב שעתיד לחלוב, או הצמר או הדבש.

ואמר לו המוכר: מה שעזי חולבות, מכור לך, בין יהיה הרבה חלב ובין אם יהיה מעט, וכן מה שכורתני רודה, מכור לך בכך וכך וזו, מותר.⁽⁵⁾ כיון שקיבל הלוקח על עצמו שאם יהיה מעט חלב יפסיד את המחיר ששילם, ממילא גם אם יהיה יותר אין כאן

ריבית, אף על פי שהקדים מעות וקיבל יותר, כיון שאין העודף שקיבל בשכר הקדמת המעות, אלא מחמת הסיכון שלקח על עצמו שיהיה פחות.

אבל אם אמר לו המוכר: מה שעזי חולבות כך וכך, מכור לך בסכום מסויים, שהוא זול מהמחיר הרגיל, או מה שרחלי גוזזות כך וכך, מכור לך, וכן מה שכורתני רודה כך וכך, מכור לה, אסור. מאחר והתנה עמו שיספק לו כמות מסויימת, אין כאן שום סיכון על הלוקח, ומה שהוזיל לו המוכר במחיר, הוא בשכר מה שהקדים לו הלוקח

שיגדלו. ומותר לפסוק.

אולם מהרי"ף והרמב"ם מבואר שלמדו את הסוגיא באופן אחר, שהנידון כאן האם אפשר לומר שבעל הגינה מכר לו את הקטנים בזמן ששילם עליהם, ומה שגדלו אח"כ אצל בעל הגינה הרי הם דלועין של הלוקח שהשאיר אותם בגינה שיגדלו, ולכן סבר האיכא דאמרי השני שיש להתיר. ואיכא דאמרי הראשון סברו כיון שכשמוכר לו הם קטנים, הגם שיגדלו לבד, אין להחשיב אותם כדלועין של הלוקח הגדלים מעצמם אצל המוכר. אלא אין כאן מכירת קטנים, ולדון מצד מכירת דלועין גדולים שעתידים לגדול, צריך שיהיה לו גדולים בביתו כדין כל פסיקה בהזולה, וסבר הרמב"ם שאין חולק בדבר שאין להחשיב את הקטנים כיש לו עכשיו גדולים מחמת מה שעתידים לגדול.

סמדר, ומקבלים את היין בשעת הבציר. ונחלקו שם רב ושמואל, לרב יש לאסור, שבשכר שמקדים לו הלוקח את המעות מוזיל לו המוכר את מחיר היין, ושמואל כתב שיש להתיר כיון שפעמים שיש הפסד בכרם והלוקח מפסיד, ממילא יש לתלות את ההזולה במה שמקבל על עצמו את הסיכון. ואם כן מבואר אצלנו בגמ' שיש להתיר לא כסברת רב שאוסר שם.

ותירצו שבחלב אין רגילות להזיל במחיר כיון שההקדמה היא רק יום או יומיים לפני שמקבל את החלב או הצמר, ממילא הפסד שיכול לבוא ללוקח שווה לקצת הזולה שקיבל עבור הקדמת המעות. מה שאין כן בפרדיסא שמקדים הרבה ממילא יש הזולה רבה, לא מספיק מה שמקבל עליו הפסד הענבים כיון שעדיין נראית ההזולה הגדולה מחמת הקדמת המעות, שאין לתלות את ההזולה רק בהפסד המועט שקיבל על עצמו.

ועוד תירצו התוס' שכל מה שרב אסר בפרדיסא הוא באופן שמכר לו יין כך וכך, דהיינו כמות מסויימת שאין ללוקח שום הפסד אם יתקלקל הכרם, ואז יש ריבית ברורה שמה שמוזיל את מחיר היין הוא רק מחמת הקדמת

5. בתוספות הקשו שבברייתא זו מבואר שכיון שלא סכמו על כמות מסויימת אין לחוש לריבית, כיון שאנו תולים את ההזולה מחמת הסיכון של הפסד ולא מחמת הקדמת המעות. ולקמן (ע"ג ע"א) מבואר גבי פרדיסא, שהיו קונים יין בזול בתחילת השנה כשהיו הענבים עדיין בוסר או

את המעות ואסור משום ריבית.

איכא דאמרי,

אמר רבא: גם אם אין לו דלועין גדולים בביתו, מותר לפסוק במחיר דלועין קטנים על מנת שיקבל דלועין גדולים, **כיון דממילא קא רבו, שפיר דמי.** ונחשב יש לו דלועין גדולים, כיון שקטנים אלו מאליהם יעשו גדולים (6) (7).

ואף על גב דממילא קא רבו, והיה מקום להחשב שיש עכשיו למוכר חלב צמר או דבש כיון שמעצמם מתרבים, ומותר להוזיל במקום שיש לו, מכל מקום, **כיון דליתנהו בההיא שעתא,** שעדיין אינם ממש לפנינו, **אסור.** שדבר זה נחשב פסיקה ב"אין לו", שאסור להוזיל אפילו במקום שיצא השער.

נמצא שיש לגמרא ראייה מעזים חולבות לדלועין, שאם יש לו קטנים, אפילו שממילא יגדלו, נחשב אין לו, ואסור להוזיל.

ומקשינן על דעה זו: **והתניא, כך וכך, אסור.** לגבי חלב גיזות ודבש, מבואר שאם מכר כמות מסוימת בזול אסור ונחשב "אין

דלועין קטנים וגדולים שדבר אחד הם לכן נחשב שיש לו גדולים מחמת הקטנים שאצלו.

7. לפי הרי"ף והרמב"ם הנ"ל ביאור האיכא דאמרי שרבה התיר כיון שמכר לו עכשיו את הדלועין הקטנים, ואע"פ שנשארים ברשות המוכר הרי הם גדלים שם עבור הלוקח. ומדויק לשון הרמב"ם שהרי הם קטנים והתנה עמו שיתנם לכשיגדלו. ולשון הרי"ף שכאשר מניח אותם שם אין ללוה הפסד.

ובמגיד משנה כתב ליישב קושיית התוס' מפרדיסא לדבריהם, שיש לחלק בין דלועין לפרדיסא, שבענבים יש עבודה לבעל הפרדס והרי המוכר חסר בכך, ובמקום שיש כ"כ הרבה טרחה הרי זה מגלה שאינו מוכר לו עכשיו ומגדל עבור הלוקח, שאם כן למה טורח עבור הלוקח כל כך הרבה. אלא המציאות מוכיחה שפסק עמו ועדיין לא מכר לו והענבים עדיין של המוכר ולכן טורח בהם, ולכן יש לאסור כמו בכל פסיקה באין לו.

ועוד תירץ המ"מ והביאו הגר"א, שאין דרך למכור פירות פרדס בעודם בוסר, מה שאין כן קישואים ודלועין הדרך למוכרם קטנים, ולכן אין להחשיב שמכר וגידל עבור הלוקח אלא דווקא

המעות. שהרי את הקלקול אינו מקבל על עצמו. וזה דומה לאופן שהביאה הגמ' אצלנו חלב כך וכך שיש לאסור. ורב מודה באופן שמכר לו יין כמה שיהיה, שמותר מאחר ויש תלות את ההוזה באפשרות שיהיה ללוקח הפסד, ולא בהקדמת המעות.

6. כתבו התוספות שלפי איך שנוקטת הגמ' עכשיו שמותר לפסוק על דלועין גדולים ואע"פ שיש לו רק קטנים, נחשב כאילו יש לו כבר גדולים ומכר לו אותם במחיר קטנים, יש להקשות על רב לקמן (ע"ג ע"א) בפרדיסא שכתב שאסור לפסוק על היין העתידי מכח הענבים הקטנים שיש עכשיו, ואע"פ שגם שם י"ל את הסברא שנאמרה פה שממילא גדלים ולכן נחשב יש לו. ותירצו שבפרדיסא מדובר כשלא יצא עדיין הפרי כלל, ולכן אין לדון כלל פסיקה כיון שאין לו.

אלא שברש"י כתב שם להדיא שהיו הענבים בשעת הפסיקה בוסר או סמדר. ואפשר ליישב לפי רש"י כמו שכתב הבית יוסף בשם רבינו ירוחם, שכיון שבוסר ופרי עצמו אינם נחשבים אותו דבר, אין להחשיב שיש לו פירות במה שיש לו בוסר אע"פ שממילא גדלים. משא"כ

לו", ואע"פ שממילא קא רבו.

ומתצינן: התם, לאו מיניה קא רבו. החלב שיבוא לאחר זמן, אינו בא מחמת החלב שנמצא בבהמה בשעת המכירה.

והראיה לכך: דאם שקיל ליה להאי חלב שנמצא עכשיו, אתי אהרינא בדוכתיה, יבוא אחר במקומו. ומוכח, כי זה שיבוא אחר כך חלב, אינו בא מחמת מה שנמצא עכשיו, ואם כן, נחשב החלב שיבוא אחר כך כמו ש"אין לו" עכשיו, ואסור לפסוק עליו בזול.

אבל הכא, מה שנוסף על הדלועין הקטנים,

מיניה קא רבו, מתוך הדלועין הקטנים הוא בא, והראיה לכך, דכי שקלי ליה להאי, הקטנים, לא אתי אהרינא בדוכתיה. ומזה שלא בא אחר במקומו, מוכח שבדלעת הקטנה היה מונחת כבר הגדולה, ונחשב שיש לו גדולים, ולכן מותר לפסוק גם כשיש לו רק קטנים אפילו בהזלה.

אמר אביי: שרי ליה לאיניש הרוצה לקנות מחברו יין, אלא שחושש שהיין שחבירו יספק לו יחמיץ, למימר ליה הקונה להבריה, המוכר: הילך ארבעה זוזי אחרינא דחמרא, ויש למוכר את אותה חבית בביתו⁽⁸⁾, וארבעה זוזי, זהו שוויה בשעה שמשלם לו,

בדלועין.

ויש נפקא מינה לכאורה בין דרך רש"י להרי"ף. שלרש"י אם ירצה הלוקח יוכל לחזור בו, אך יקבל על עצמו "מי שפרע", כמו בכל פסיקה. מה שאין כן לדעת הרי"ף הרי כוונתו שקונה את הדלועין בקטנם, וכסף הרי קונה בקרקע, ומחובר לקרקע כקרקע. ממילא אינו יכול לחזור בו כלל.

ועוד נפקא מינה למה שכתב הבית יוסף בשם הגהות מרדכי שדווקא אם נותן לו המוכר את אותם דלועין קטנים שהיו בשעת פיסוק לכשיגדלו, ולא שיתן לו אחרות. ולכאורה לדעת רש"י שבדין פסיקה דברו פה, אין שום מקום לדין זה, שהרי בכל פסיקה יכול המוכר לתת מאיזה שירצה. וגם אם נאמר כתוס' לקמן (ס"ד ע"ב ד"ה האי) שאחריות המוכר לתת דווקא אחד ממה שיש לו, ומסתבר שאינו יכול לתת אחרים לפי צד זה, ונכתוב לקמן שדעת רש"י כן (לקמן ע"ב ע"ב ד"ה פוסק), מכל מקום יקשה מהו דין מיוחד זה שנאמר בדלועין, הלא לדבריהם זהו דין בכל פסיקה.

אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם דין זה עולה

יפה, כיון שלשיטתם קנה דלועין אלו שאצל המוכר, אלא שגדלים אצל המוכר עבור הלוקח, אם כן ודאי צריך לקבל דוקא את אלו, שאם לא כן אי אפשר להחשיב כאילו קנאם. וכן כתב בבדק הבית על דין המרדכי שמהרמב"ם נראה כן.

אלא שקצת יש להעיר על הבית יוסף שהביא דין זה של הגהות מרדכי על דברי הטור, ומסתימת לשון הטור נראה שלמד שדלועין הוא דין בפסיקה כשיטת רש"י, וא"כ מנין לחדש שצריך אותם דלועין.

8. לשון רש"י הוא שיש בידך, ובריטב"א למד בדעת רש"י שהכוונה על חבית ידועה וכן כתבו הנמוקי יוסף התוס' והרמב"ן. ולפי זה מיושב היטב מה שהקשו הראשונים שהרי בכל פוסק על הפירות המוכר מקבל על עצמו אחריות וחייב לספק ללוקח סחורה מושלמת גם אם ניוזקה סחורתו. אם כן למה גבי יין מה שמקבל המוכר על עצמו אחריות נאסר מדין ריבית, שיש ליישב כיון שבפסיקה לא קנה חפץ ידוע לכן מה שניזוק אינו של הקונה. מה שאין כן כאן שסכמו

ומסכם אתו שיספק לו את החבית בזמן מאוחר יותר.

אלא שהתנה עם המוכר: (9)

אי תקפה — ברשותך. האחריות במקרה שהיין יחמיץ (10) תהיה עליך.

אך מאידך, **אי יקרא**, אם יהיה היין בשעה שיספק לו שווה יותר, וכן **אי זילא**, אם יהיה היין שווה פחות, **ברשותי** של הלוקח.

ומקשינן: **אמר ליה רב שרביא לאביי:** איך מותר לסכם כך, והרי **האי קרוב לשכר** הוא, ב-טו

שאם אין את הגדיש ההוא אינו מחויב לו אחרים. א"כ מה שקיבל עליו המוכר כאן לספק לו אפילו יאנסו כולם אע"פ שאינו מחויב על פי דין, יש בזה תוספת וריבית.

ועוד שיטה הביא הרמב"ן שהמוכר קיבל על עצמו אחריות אף אחר שהגיע ליד הקונה עד שימכרנה בחנותו, שבזה ודאי יש תוספת שהמוכר נותן לו משום הקדמת מעותיו.

9. בתוס' הקשו שהרי גם בלי שיתנה, כל זמן שלא משך, כיון שיש כאן הפסד גמור יכול הלוקח לחזור בו בלי לקבל על עצמו מי שפרע. ותירצו כיון שיש אנשים שמעדיפים חומץ מיין אין אפשרות לחזור בו.

10. כך מבואר ברש"י, ש"אם תקפה" הכוונה למחמצת. והקשה על זה בתוס' שהרי לקמן (ע"ג ע"ב) גבי רבנן שנתנו כסף על יין בתשרי כדי לקבל אותו בטבת, וכשהגיע טבת היו בוחרים לעצמם יין טוב ומניחים את החומץ, והגמ' שם מקשה שיש בזה משום רבית, מה שהמוכר מקבל על עצמו את אחריות ההחמצה בשכר הקדמת המעות. ותירצו שהם נתנו כסף על יין ולא על חומץ. ואותו יין החמוץ בטבת כבר מתשרי היה חמוץ. ומגיע להם יין מן הדין ואין כאן תוספת בגלל הקדמת המעות. א"כ הוקשה לתוס' מה הקשתה הגמ' שאם קבלת אחריות החומץ על המוכר יש כאן ריבית, הלא שם מבואר שמן הדין הוא שיקבל יין ולא חומץ, ולא הוצרכו שם להגיע לכך שאחריות הזול על

על חבית ידועה, אותה חבית כשניזוקה או החמיצה של הלוקח היא, שהרי התכוון דווקא אליה, ואם בכל זאת מקבל על עצמו המוכר אחריות יש בזה משום ריבית.

הרמב"ן בדעת רש"י למד שלא מדובר כאן על חבית ידועה אלא פוסק אתו על חבית ויש למוכר חבית יין בביתו, והקשה על רש"י שאם כן כמו בכל פסיקה כשיש למוכר אותו הדבר בבית מותר למוכר לקבל אחריות כך פה יש להתיר. ויש ליישב שיטת רש"י על פי מה שכתב לקמן (ע"ג ע"ב) שכיון שיין שכיח שמחמיץ לא מועיל סברת יש לו להתיר קבלת אחריות, כיון שנראה מה שמקבל אחריות על דבר הרגיל להחמיץ כריבית מחמת ההלואה.

אולם בריטב"א לקמן הוכיח שגם ביין יש היתר פסיקה ביש לו. לכן תירץ הריטב"א שכאן שונה משאר פסיקה. שבכל מקום יכול המוכר לספק לו את הפירות מיד לכן אפשר להחשיב זאת כמכירה ושנתייקרו אצל הלוקח. אבל פה ביין מדובר שהתנו שלא יוכל לספק לו קודם אותו הזמן, ממילא יש כאן הלואה. ומה שנותן לו בשעת היוקר יש בזה ריבית. וממילא גם מה שמקבל על עצמו אחריות הרי זה אינו דומה לשאר פסיקה המותרת.

ועוד יש ליישב שיטת רש"י על פי מה שנסתפקו התוס' בכל פסיקה ביש לו ונפסדו כל הפירות שיש לו, האם נפסדו ללוקח או למוכר. וסבר רש"י שנפסדו ללוקח ואינו מחויב ליתן לו ממקום אחר, וכן יש להוכיח מרש"י לקמן (ע"ב ע"ב ד"ה פוסק עמו) שכתב מאותו גדיש משמע